◇ הרב שלום חיים פרוש

הבארות - נחלי אמונה ואוצרות היראה והשפע

גילה לנו רבינו הרמב"ן זללה"ה בפירושו על התורה (בראשית כז, כ): "ספר הכתוב ויאריך בענין הבארות, ואין בפשוטי הסיפור תועלת ולא כבוד גדול ליצחק, והוא ואביו עשו אותם בשווה, אבל יש דבר ענין נסתר בתוכו, כי בא להודיע דבר עתיד, כי באר מים חיים ירמוז לבית אלקים אשר יעשו בניו של יצחק, ולכן הזכיר באר מים חיים, כמו שאמר: מקור מים חיים את ה'" (ירמיה יז, יג).

הרי לפנינו שענין הבארות אינו כפשוטו אלא רמז.יש בו, וכך מצינו בזוה"ק (ח"ג שב, ב) שהן רומזים למדות האבות, ואילו בתיקוני זוהר (קמז, א) רמזו לתורה שבעל־פה (ועיין ביאור הגר"א שם) אך על כל פנים למדים אנו שיש בזה רמזים נעלים, אי לזאת הבה נתבונן בדברי רבותינו הקדושים תלמידי אור שבעת הימים רבינו הבעש"ט הק' זי"ע, בכדי לעמוד על סודם של דברים, ונלך בעקבותיהם לדעת ולהבין מה שהורו לנו האבות הק' במעשיהם, שהיו מכוונים עד סוף כל הדורות.

האמונה — מקור מים חיים

אמר הכתוב: אותי עזבו מקור מים חיים לחצוב להם בורות בורות נשברים אשר לא יכילו המים (ירמיה ב, יג) וביאר ה"מאור עינים" (פרשת תולדות ד"ה בפסוק ויבואו עבדי יצחק): "כי השי"ת הוא המקור שממנו השפעת החיות לכל חי בכל האופנים אין עוד מלבדו, וכל הדבוק בו הוא דבוק בשורש החיות אשר לא יכזבו מימיו, ובלבד אשר לא יהיה הפסקה מצדו, כי אם חי"ו ע"י עונותיו יפסיק את עצמו מהמקור יעדר חיותו ממנו, אך מצדו יתי' אין שום הפסק, כמו שאמר הכתוב: כי אם עונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלקיכם (ישעיה נט, ב), ומי שחיותו הוא מסטרא אחרא הנקרא בורות נשברים, שהם מים מכונסים שנפלו שם ניצוצות החיות בעת השבירה, שהם נקראים לטעם זה בורות נשברים, זה נפסק משורשו העליון ונקרא מפריד אלוף".

כלומר, הדביקות בו יתי', היא הדביקות במקור מים חיים, ואילו זה הנפרד מאותה דביקות, ע"י עוונותיו, הרי חיותו נובעת מבורות נשברים אשר לא יכילו המים, כך שעבודת האדם היא לחפור בקרבו עצמו, בכדי להסיר את כל מה שעלול להיות חציצה בינו ובין קונו, וזו היתה מטרת הא־בות בחפירת הבארות להכשיר את הדורות הבאים אחריהם, להיות אחוזים ודבוקים במקור מים חיים, ולהתרחק מכל מה שע־לול להביא אותם לכך שחיותם תהיה נובעת מבורות נשברים.

להלן הוא מסביר את עבודת האבות "שהם פתחו צנורות השכל בעולם, ולימדו דעת לבאי עולם, איך לחפור את עצמו לב־חינת באר מים חיים, להיות דבוקים בהמ־קור שמשם שורש חיותו".

ברם, "אחרי מות אברהם נסתמו מעינות החכמה ההיא, מחמת שסתמום פלשתים, שהוא בחינת הרע שנקבע באדם שנתגבר על העולם, ונתגבר יסוד העפר, וכפי זה נחלש כח הרוחני והשכלי, ובבא יצחק בנו ואחז בדרך אביו, ולימד דעת גם כן לבני דורו, לשוב לחפור לבחינת באר מים חיים, בכמה מיני שכליים, ועצות גדולות ונעלמות עד כי: וישב יצחק ויחפור את בארות המים".

כיצד היתה ההדרכה לדור, על כך באה תשובת ה"מאור עינים" בהמשך דבריו: **וכל זה הוא על ידי האמונה**, שהוא מבוא לזה שיאמין באמונה שלימה שהשי"ת מלא כל הארץ כבודו, ולית אתר פנוי מיניה, ואין עוד מלבדו, ואז על ידי האמונה ישתוקק לו, ויתאווה לאחזו ולדבק את עצמו בהש"ית שהוא בחינת נחל, שראשי תיבות של: נפשנו חיכתה ליה' (תהלים לג, כ) שהוא על ידי אמונה, ואז על ידי זה יבוא לשרשו שהוא המעין של באר מים חיים, וזה: **וי־חפרו עבדי יצחק** — היינו העובדים את השי"ת בדרכו של יצחק — **בנחל, בבחינת נחל כאמור, וימצאו שם באר מים חיים".**

כלומר, על ידי האמונה שנאמין ונש־תוקק להתדבק בו יתי', בבחינת: נפשנו חכתה לה', זוכה למצוא את שורש החיים, היינו שמשיג את חפצו ומתדבק בו יתי' שהוא מקור מים חיים, ועל כך נאמר: וי־מצאו שם באר מים חיים.

כנחלים נטיו — ההשתוקקות מעוררת שפע טובה וברכה

בא וראה שאותה דביקות הנובעת מהש־תוקקות אליו יתי' פותחת את מקור השפע, באופן שהנחל העליון שופע וממשיך ברכה לעולם, והוא מה שכתב ה"אוהב ישראל" (פרשת תולדות ד"ה ויחפרו עבדי יצחק בנחל) "יש לרמז כאן סוד עתיק, דהנה ידוע שיש נחל עליון ונחל תחתון, נחל עליון הוא בסוד ראשי תיבות: ניצר חיסד לאלפים (שמות לד, ז) סוד מזלא עלאה קדישא (עיין זוה"ק ח"ג קלד, א' ובפירוש הסולם שם אותיות קמ"ח-קנ"א וע"ע "תלמוד עשר ספירות" חלק י"ג אותיות י"י־רי"ג בבי־אור מזל עליון וכו') ונחל תחתון הוא בסוד בחינת: נ'פשנו ח'כתה ל'ה', היינו **ע"י שנפ־שות ישראל מתאוים בתשוקה רבה ודבי־קות גדול להש"י ב"ה וב"ש, אזי מאתע־רותא דלתתא זו, מעוררים עליהם הנחל העליון בחינת: נוצר חסד לאלפים, להש־פיע להם רב טוב וברכת ישועות וחסדים עליונים.** וזהו: כנחלים נטיו (במדבר כד, ו), היינו שהם נוטים זה לזה — ההשתוקקות ולעומתה אותה השפעה — והם בסוד תריו מזלין נוצר ונקף (עי' "תלמוד עשר ספירות" שם) והבן".

הבארות שמהן נובעים מים חיים, מסמ־לים את האמונה והדביקות מחד, ואילו מאידך הרי מים מורים על השפעות טובות וחסדים, כך שבכחה של האמונה לעורר את מקור השפע העליון, וזוהי ההגדרה של נחל עליון שהוא שורש ההשפעות, ונחל תחתון שהוא ההתעוררות מלמטה של האדם, ועל כך נרמז בכתוב: כנחלים נטיו, שהנחלים הללו מכוונים זה לעומת זה, באופן שחפירת הבארות של האבות נועדה לחזק את הא־מונה, ולהשפיע שפע ברכה ורב טוב.

שמות הבארות — בהתאם למדות האבות

התורה מעידה כי יצחק אבינו חפר מחדש את הבארות, שבניעתן היתה על־ידי אברהם אבינו, כמו שנאמר: וישב יצחק ויח־פור את בארות המים אשר חפרו בימי אברהם אביו, ויסתמום פלשתים אחרי מות אברהם, ויקרא להן שמות כשמות אשר קרא להן אביו (בראשית כו, יח) וביאר ה"אוהב ישראל" (שם ד"ה וילך משם יצחק וגו') כי כל אחד מהאבות פעל ועשה הכל בהתאם למדתו, ובעוד שאברהם שמדתו חסד חפר בכיוון של המשכת החסד, הרי יצחק בנו שמדתו גבורה, עשה את אותה הפעולה בהתאם לדרכו ומדתו.

אמנם מאחר שמדת הגבורה היא ביסודה צמצום, ואילו כאן דרושה הרחבה, לפיכך "התחכם וקרא להן שמות, באותן הצירופי אותיות ממש שקרא להן אביו, היינו שיהיו בחינת כלים, להמשיך רב חסד ורחמים רבים וגדולים, ויוכלו לקבל ע"י מדתו, מדת הצמצום בסוד: גומל חסדים טובים".

דברי תורה עניים במקומן ועשירים במ־קום אחר, כך הורו לנו חז"ל (ירושלמי ראש השנה פרק ג' הל' ה') וביאור דרכו של יצחק, הוא בדברי רבינו במקום אחר (פרשת וירא ד"ה או יאמר הגמל את יצחק) שהחסיד למרות ההכרח שיש בו וגודל מעלתו, הרי שיש בו לפעמים גם סיכון מס־ויים, משום שהוא שופע בצורה שוה לרעים ולטובים, כך שהתפשטותו עלולה להיות לרועץ חלילה.

ולכן "מדתו של יצחק היא: גומל חסדים טובים, שלא יתפשטו יותר מדי, כי גומל הוא לשון הפרשה — שהאדם נגמל מהרגלו וכדומה — היינו שמפריש וגומל החסדים, בכדי שיהיו באמת — טובים אהובים ומ־תוקים" כלומר, הצמצום של יצחק נועד לשכלל ולשפר את השפעת החסד, שתהיה במדה ובמשקל לטובת האדם, ועל ידי כך החסדים הם טובים באמת.

כללם של דברים "כוונת האבות בחפירת הבארות, היה רק להמשיך התגלות אלקותו יתי' ברב טוב ושפע טובה ורחבה והנהגה ישרה בכל העולמות, ע"י חסדים טובים ורחמים רבים, מים זכים ונובעים חכמי נפלאותי", אלא שכל אחד מהאבות עשה זאת בדרכו הוא, אברהם באמצעות החסד, ויצחק על־ידי הגבורה, אך נזקק לשלב עמה לצורך ההשפעה את מדתו של אביו — חסד, ואת זה עשה על־ידי שקרא להן שמות, כשמות שקרא להן אביו כאמור.

בארו של יצחק — שורש היראה

הורה לנו הכהן הגדול מפולנאה זי"ע בספרו "תולדות יעקב יוסף" (פרשת תולדות ד"ה וכל הבארות) כי בעוד שהבארות שחפר אברהם, היו צינורות של עבודת השי"ת מאהבה, בהיותם בדרך של חסד ואהבה, הרי יצחק שנזקק לחפירה מחודשת, לאחר שבמות אביו סתמום פלשתים, פנה אל דרך היראה, וישב יצחק ויחפוק באר וצינור היראה, מדתו של יצחק".

ברם, בהיות היראה נחלקת לשני חלקים, האחת — יראת העונש שהיא יראה חיצו־נית, ואילו השניה, והיא המעולה — יראת הרוממות, הנקראת יראה פנימית, לכן עוררה חפירתו בתחילה ריב ומדון, כי היראה החיצונית יש בה גם צד שלילי, כפי שהגדירוה חז"ל בזוה"ק (ח"א בהקדמה יא, ב) בתור: רצועה לאלקאה חייביא (להלקות את החוטאים) כך שהיא: יראה רעה ולא יראת ה' לפי שיראתו נובעת מחשש לפגיעה בעצמו, ולא מתוך יראה טהורה.

לפנינו אלומת אור מחודשת על הרים של רועי גרר עם רועי יצחק: לאמור לנו המים, ויקרא שם הבאר עשק כי התעשקו עמו (בראשית כו, כ) כי "מאחר שאינו צינור אהבה ואחדות כאברהם לכך וירִיבו וכו', והכי נמי תחילה נקרא עשק וכו', ועשקו החיצונים החיצונים ממנו הכל כנודע — בגלל היראה החיצונית יראת העונש — ויחפור באר אחרת ונקרא שטנה שמעורר השטן (עי' רבינו בחיי בפסוק זה: שטנה אותיות השטן), ע"י הבכיה שמעוררים המו־כיחים, כמו ששמעתי ממורי ז"ל (הוא רבינו הבעש"ט הק' זי"ע) ויחפור באר אחרת, יראה פנימית ונקרא רחובות, כי הרחיב ה' לנו".

וביתר ביאור הוא ב"לקט אמרי פנינים" (בסוף "היכל הברכה" רט, א): "שמעתי ממורי: ויחפור באר אחרת, יראה פנימית נקראת רחובות, כי אין שם פחד הקליפות לצמצם עצמו מפניהם בצער וקטנות ויסו־רין שלא יינקו מן הקדושה, אלא אדרבה: כי עתה הרחיב ה' לנו — בפנימיות היראה הנקרא רחובות, ואז: ופרינו בארץ, לעשות פירות להשיב רבים מעון, ולהיות רב ורבי להעלות נפשות ולעשות אותם" (ועי' עוד "מאור עינים" פרשת ויצא ד"ה וזהו וישכם יעקב, בשם רבינו הבעש"ט זי"ע באופן אחר, שהאבות בחפירתם הסירו את מכסה העפר מהתורה, באופן שניתן גם לנו לזכות אליה למצוא שם מים בבחינת באר מים חיים, שאלולי האבות לא היה אפשר להשיג שום השגה ולהתקרב אל השי"ת, כי גם עכשיו כל מה שאנחנו עושים בקירוב העבו־דה להשי"ת, הכל הוא עם האבות הקדו־שים).

נמצינו למדים שבעוד שחפירת עבדי יצחק שהחלה ביראת העונש גררה עמה ריב ומדון, בגלל הוראה החיצונית — יראת העונש, הרי כשחפר יצחק ועורר את היראה הפנימית שהיא המשובחת יראת הרוממות — רחובות, הרחיב ה' לנו, וניתן להרבות יראה בעולם, ללמד תועים בינה, כך שבארו של יצחק היתה אבן פנה להצמיח יראתו יתי' בעולם עד סוף כל הדורות, בהיותה אוצר היראה האמיתית.

שלושת הבארות — מחשבה, דיבור ומעשה

רבן של ישראל החוזה מלובלין זי"ע מאיר עינינו בפרשה זו של הבארות (בשלושת ספ־ריו: זאת זכרון עמי קעז, זכרון זאת תולדות ד"ה שם במדרש, דברי אמת תולדות ד"ה במדרש על ויגידו לו) כי שלושת הבארות הן מעשה, דיבור ומחשבה, בהבהירו לנו כי כל מעשה טוב של האדם עלול לעורר קטרוג, שמא יש לו איזו כוונה לעצמו ולצרכיו, ולכן הבאר הראשונה מכוונת כנגד עולם המעשה, שהוא השפל, לפיכך: וירִיבו וגו' שיש לו פניה אחרת, ויקרא שמה עשק כי התעשקו עמו".

הבאר השניה, למרות שהיא יותר נעלית בבחינת עולם הדיבור — הרוח, אף־על־פי כן "הגם שהוא עולם למעלה ממעשים, יש לומר שיש לו עדיין פניות, ולכן: ויקרא שמה שטנה", אמנם: ויעתק משם — לעולם יותר נעלה, הוא עולם המחשבה — ללא כל צמצום, שהרי המחשבה סתומה ונעלמת, כי רק השי"ת מכיר בה, כך שהוא בלתי לה' ואין מעצור, לפיכך לא רבו עליה ויקרא שמא רחובות (ועי' "מאור ושמש" תולדות וכן "אור המאיר" שם באופן אחר).

כלומר, השלימות היא בעבודת המחשבה הטהורה, שאין עליה קטרוג, ובגלל זה היא מעוררת חכמה "המחיה את בעליה, וזהו מים חיים, חסדים הנובעים מהשכל הנקרא חיים" ולכן נאמר: ויט שם אהלו — אהל מלשון אור כמו: בהלו נרו (איוב כט, ג) — שהמשיך אור החכמה, ועמו השפעת בני חיי ומזוני ממזל העליון, שהשפיע לעולם כולו.

בית חינוך לבנות "בית מלכה" - ירושלים

ברכת מזל טוב

מעומק הלב מביעים אנו את ברכותינו החמות והלבביות אל מע"כ מנהלינו הדגול והמפואר, עסקן נמרץ, עושה ללא לאיות למען ביסוס מוסדנו הק', נודע לשם ולתהלה

הרה"ח ר' **אהרן הלוי מאנן** הי"ו

מנכ"ל מוסדות "בית מלכה" ירושלים

ולמשפחתו הכבודה שתחי'

לשמחת לידת בתם למז"ט

יזכו לגדלה לתורה לחופה ולמע"ט ולרוות הרבה נחת מכל יוצ"ח מתוך הרחבת הדעת וכל מילי דמיטב

ההנהלה

מלון ופנסיון פלורידה-טבריא

בהנהלת משפחת לוריא

טלפונים: 067-20047 ליד בית הכנסת הגדול

067-20301 קרית שמואל שדרות הרצל 8

לאחר שיפוצים

נפתח המלון ב־15.10.85

לשרות הצבור החרדי

הבאים לטבריה בעונת החורף

★ חדרים עם שרותים צמודים ★ כשרות למהדרין מן המהדרין ★ הסעה למרחצאות "אל חמה" מהמלון ★ שתיה קרה וחמה (מיצים, סודה) — ללא תשלום ★ **עד חנוכה מחירים טרום עונתיים** ★ **הנחות לבעלי תשובה הרוצים לשהות באויר חרדית** ★ מקבלים הפניות שילומים מגרמניה והפניות ממשלתיות